

ДОЛЛАРДЫН КУРСУ КАЙДА БАРАТАТ?

АКШ долларынын курсу күндөн-күнгө өсүп баратат. Адистердин айтымында, Россияга киргизилген санкциялардын кесепети бизге дагы тийүүдө. Каржы эксперттери доллар курсу 80 сомго чейин өсүшү мүмкүн экенин айтып, коңгуроо кагышууда. Мындай көрүнүшкө түздөн-түз жооптуу Улуттук банк кандай чараларды көрүп жатат?

Акылбек ЖАПАРОВ,
финансист:

**«УЛУТТУК
БАНК СОМДУ
ТУРУКТУУ КАРМАП
КАЛУУҮҮЧҮН
МЕХАНИЗМДЕРДИ
ИШТЕТЕ АЛБАЙ
ЖАТАТ»**



– Акылбек мырза, доллардын курсунун өсүп кетүүсүнүн себеби эмнеде? Мындай көрүнүшкө ким жооптуу?

– «Бажы биримдигине киребиз» деп жатабыз. Орусиянын Улуттук банкы «стрессовый сценарий» деп 1 доллар 60 рублга өсүп кетиши мүмкүн экенин божомол кылууда. Ал эми орустун курсун 1,3кө көбөйтсөңүздөр кыргыздын сому чыгып калат. Эгерде ушул сценарий менен карап көрсөк, анда 1 доллардын баасы 80 сомго чейин чыгып кетет. Биз официалдуу түрдө эң чоң соода-сатык жүргүзүп жаткан бул – Орусия. Ошол эң чоң көлөмдөгү акча бизге Орусиядагы биздин мигранттарыбыздан келип турат. Биз албай тыгыз байланышкандан кийин Бажы биримдигине киргенден кийин орус рублине мындан да катуу тыгыз байланабыз. Ушуну менен Орусияга азыр эмбарго кирген, аларда нефтинин баасы кескин түрдө арзандагандыктан, азыр мына 1 баррелден да ылдый болуп кетти. Орусияга келип жаткан доллардын көлөмү азайды. Көп банктарга чектөө киргизди, башка чет мамлекеттерден валюта ала албагандыктан, орустардын өзүндө доллар аябай тартыш боло баштады. Мындай тартыштыктын Кыргызстанга да кесепети тийе баштады. Доллардын курсунун минтип көтөрүлүп кетишине сөзсүз түрдө Улуттук банк жооп берет. Бирок, эгерде өкмөт жардам бербесе, Улуттук банктын жалгыз колунан эч нерсе келбейт. Менин оюмча, улуттук валюта сом алсырап баратканда Улуттук банк менен өкмөттүн иштөө принциптери өзгөрүп,

атайын ушул нерсени басаңдатыш үчүн же болбосо сомду туруктуу сактап калыш үчүн атайын механизмдер бар, ошол механизмдерди жакшы иштете албай жатат деген менин ой-пикирим бар.

Эмил ҮМӨТАЛИЕВ,
«Кыргыз концепт»
ишканасынын
жетекчиси:

**«БУЛ
ИНФЛЯЦИЯНЫ
АЛЫП КЕЛЕТ»**



– Орусияга киргизилген санкциялардын бизге дагы сөзсүз таасири тиет. Биздин сомубуздун арзандап кетип

баратканы, арзандоо пайызы рублдькынан ылдыйыраак, бирок, баары бир анын артынан ээрчип баратат. Бул эмнени алып келет? Бул ушул учурда эле инфляцияны жаратат дагы, жөнөкөй адамдардын жакырчылыгын алып келет. Анткени, ал кечээ күнү эле сатып алып жаткан буюмдарын бүгүн сатып ала албай калышат.

Бакыт КАРБОЗОВ,
Улуттук банктын
дилингдик операциялар
бөлүмүнүн башчысы:

**«БИЗ СОМДУ
КОЛДОО БОЮНЧА
БААРДЫК ИШ-
ЧАРАЛАРДЫ
КЫЛУУДАБЫЗ»**



– Эмне үчүн доллардын курсу сомго карата күндөн-күнгө өсүп баратат? Россияга киргизилген санкциялардын бизге да таасири тийиш атканы чынбы?

– Акыркы учурда доллардын курсунун өзгөрүүсүн тышкы факторлор жана ички факторлор менен түшүндүрүүгө болот. Тышкы факторлорго



(АКШ долларынын бүткүл дүйнө боюнча чыңдалышы, Европада жана Кыргызстандын соода боюнча өнөктөш өлкөлөрүндө экономикалык жагдайдын начарлоосу, Россияга карата санкциялардын киргизилиши, мунайга болгон баанын төмөндөшүн киргизсек болот. Ал эми ички фактор бизнестин жана экономикалык мамилелердин жандануусу. Бул Кыргызстандын Бажы биримдигине өтүүсүнө да таасир этиши мүмкүн. Ал эми Орусия мамлекетине киргизилген санкциялардын биздин мамлекетке таасири тууралуу кыскача айтып кетсек, эгерде киргизилген санкциялар келечекте Орусия мамлекетинин экономикасынын төмөндөшүнө алып келе турган болсо, анда бул биздин мамлекеттин экономикасына инвестициялардын төмөндөшү, ортобуздагы соода айлануунун начарлашы жана мигранттардын акча которуусунун азайышы аркылуу таасирин тийгизиши мүмкүн.

– Сом бул көрүнүшкө туруктуу бере албайбы?

– Жыл башынан 11-ноябрга чейин АКШ долларынын курсу 17% өстү, же 49,2 сомдон 57,6 сомго чейин жогорулады. Бирок орус рублине карата сом эки эсе туруктуу. Улуттук банк жетиштүү көлөмдө эл аралык резервге ээ жана зарылчылык келип чыккан шартта алмашуу курсунун кескин өзгөрүүсүн текшилөө максатында валюталык интервенцияларын ишке ашырат. Жыл башынан 12-ноябрга чейинки аралыкта Улуттук банк АКШ долларын сатуу сыяктуу эле, сатып алуу боюнча интервенцияларды жүргүзгөн. Жыйынтыгында, доллардын сатуусу 379 млн. долларды түзгөн.

– Мындай өсүүнү токтотууга болобу жана Улуттук банк кандай чараларды көрүп жатат?

– Улуттук банк дайыма валюталык рынокту байкоого алып, андагы түзүлгөн кырдаалдарга жараша КРнын өзгөрүлмө курсуна ылайык саясат жүргүзүп келет. Жыл башынан 12-ноябрга карата АКШ долларын таза сатуусу

379 млн. АКШ долларынын тегерегинде катталган. Ушуну менен катар эле, акча-кредит саясаты жагында төмөнкүдөй чаралар көрүлгөн:

- 2014-жылдын 28-октябрынан тартып, Улуттук банктын эсептик чени 7%дан 9%га чейин жогорулатылган.
- 2014-жылдын 28-октябрынан тартып, «овернайт» кредитинин пайыздык чени 9,5%дан 10,5%га чейин жана «овернайт» депозити боюнча 2%дан 4%га чейин жогорулаткан.
- Буга кошумча акча-кредит саясатынын инструменттерин колдонуу менен үстөк ликвиддүүлүктөн арылтуу операцияларын ишке ашырган. Алсак, 2014-жылдын август айынан 12-ноябрга чейинки аралыкта коммерциялык банктарга сатылган ноталардын көлөмү 7 680,80 млн. сомду, коммерциялык банктардын Улуттук банктагы «овернайт» депозиттери 40 066,00 млн. сомду түзгөн. Мындан тышкары, Улуттук банк акча алмаштыруу мекемелерине көзөмөлүн күчөтүп, октябрь айында акча алмаштыруу мекемелеринин 71и текшерилип, анын ичинен 2 лицензиясы токтотулган жана 1 лицензия кайтарылып алынган жана 33 лицензиясы жок мекемелерге айыптар салынган.

– Курс жогорулаган сайын доллар алып коюуга ашыккандар көбөйөт. Мындай учурда республикада доллардын дефицити пайда болбойбу?

– КР Улуттук банкы улуттук валютаны колдоо боюнча баардык иш-чараларды колдонуп жатат. Ички валюта рыногунда чет өлкөлүк валютанын дефицити жок. Элдин чет өлкө валютасына болгон сурооталабын канаттандыруу үчүн коммерциялык банктарда жетиштүү көлөмдөгү чет-өлкө валютасы бар жана ал бүгүнкү күндө 275 млн. АКШ долларын тегерегинде. Салыштыра кетсек, 2014-жылдын башынан тартып, 11-ноябрына карата коммерциялык банктарда АКШ доллардын калдыгы 15%дын тегерегинде өскөн.

Айнура МАМБЕТКУЛ кызы, Улуттук банктын макроэкономикалык анализдөө жана финансы рыногуна иликтөөлөрдү жүргүзүү бөлүмүнүн жетектөөчү экономисти:

**«ИНФЛЯЦИЯ 10%ДЫН
ТЕГЕРЕГИНДЕ БОЛОТ»**



– Инфляция коркунучу канчалык?

– КР статистикалык комитетинин алдынала маалыматына караганда,

2014-жылдын 7-ноябрына карата инфляциянын көрсөткүчү 9,3 пайызды түздү. Устүбүздөгү жылы инфляциянын калыптанышына бир катар тышкы жана ички факторлор таасир эткен: өлкөдөгү айыл-чарбасынын начар түшүмдүүлүгү, азык-түлүккө болгон баалардын кымбаттоосуна алып келди, айрыкча, жер-жемиш жана нан азыктары. Россиянын мунай иштегүүчү заводдорундагы мунайга болгон баанын жогорулап кеткендигине байланыштуу күйүүчү-майлоочу майлар ички рынокто да жогорулады. АКШ долларынын тышкы шоктордун таасиринин алдында бекемделүүсүнүн натыйжасында, импортко чыгуучу товарлардын (кумшекер, күрүч, буудай жана күйүүчү май), ошондой эле коммуналдык чарбага карата тарифтин жогорулоосуна алып келген.

– Инфляциянын бул көрсөткүчүн азайтуу үчүн кандай аракеттерди көрүп жатасыздар?

– Улуттук банктын учурдагы акча-кредиттик саясаты өлкөдөгү инфляциялык кысымды төмөндөтүүгө багытталган. Анүчүн Улуттук банк баалуу кагаздар аркылуу ашыкча чыгымдарды бөлүрбөө үчүн аракеттерди көрүп жатат. Депозиттик «овернайт» операциясын жүргүзүүдө. 2014-жылдын январь-октябрь айларында 71,6 млрд. сомго баалуу кагаздар сатылган. Ал эми Улуттук банктын «овернайт» депозиттерин жайгаштыруусу 97,9 млрд. сомду түзгөн. 2014-жылдын 28-октябрынан баштап, Улуттук банк эсептик чендин өлчөмүн 7ден 9 пайызга көтөрдү. Улуттук Банк сомдун курсуна карата басымды төмөндөтүү максатында, валюталык рынокто операцияларды жүргүзүп жатат. 2014-жылдагы абалга карата өлкөнүн инфляциясы 10 пайыздын тегерегинде болот деген баамдоолор бар.

Атайын «Азия-Ньюс»
үчүн «Жаңы дем»
журналисттик
агенттиги

